

Проблеми державного управління та адміністративне право

- 27 Каткін С. Ю. Введення в право Європейського Союза. – М., 2006. – С. 273.
- 28 ФСМФП Таможенная Конвенция о международной перевозке грузов с применением книжки МДП (Конвенция МДП). – М., 1993.
- 29 Стамбульская конвенция о временном ввозе от 1993 г. // офіційний журнал ЄС, № L 130, 1993. – С. 3.
- 30 Таможенный кодекс Республики Казахстан: File://C:/Documents and Settings. 15.07.2009.
- 31 Таможенный кодекс Приднестровской Молдовской Республики: Нормативное издание. – Тирасполь, 2006. – 477 с.
- 32 Митне право України: Навч. посібник / За заг. ред. В. В. Ченцова. – К.: Істина, 2007. – 328 с. – С. 93.
- 33 Бахрах Д. М., Росинський Б. В. Адміністративне право: Підручник / Д. М. Бахрах, Б. В. Росинський, Ю. М. Старилов. – 3-є вид. пер. та доп. – М.: Норма, 2007. – 816 с. – С. 481.
- 34 Таможенный кодекс Республики Беларусь. Официальное издание. – Минск: Национальный центр правовой информации Республики Беларусь, 2007. – 277 с.
- 35 Таможенный кодекс Таможенного союза (Евразийского экономического сообщества) от 2009 г. – [электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.vch.ru>.
- 36 Конвенція про транзитну торгівлю внутрішньоконтинентальних країн 1965 р. // Серія договорів ООН. Т. 597.
- 37 Про транзит вантажів: Закон України, 20 жовтня 1999 року, № 1172 – XIV. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/Laws/main?nreg=1172-14>.
- 38 Про нафту і газ: Закон України, 21 липня 2001 року, № 2665 – III. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/Laws/main?nreg=2665-14>
- 39 Таможенный кодекс РФ//Ведомости съезда народных депутатов и Верховного Совета РФ. – 1993. – № 31. – Ст. 1224.
- 40 Таможенный кодекс Республики Казахстан: File://C:/Documents and Settings. 15.07.2009.
- 41 Митний кодекс Євросоюзу від 23 квітня 2008 р. // Official Jurnal of the European Communities. – 2008.
- 42 ТК РФ с постатейными материалами Международной конвенции об упрощении и гармонизации таможенных процедур в редакции Протокола 1999 г. / Под. ред. Л. А. Лозбенко. – М.: Норма, 2004. – С. 524.

Резюме

На основі аналізу національного законодавства України, МК РФ, МК Республіки Білорусь, МК Республіки Казахстан, МК ЄС від 2008 р. та Міжнародних конвенцій визначені недоліки поняття «митний режим транзиту», передбаченого ст. 200 Митного кодексу України, та запропоновано нове визначення митного режиму «транзит».

Ключові слова: митний режим, митна процедура, міжнародний транзит, внутрішній транзит, переміщення товарів.

Résumé

На основе анализа национального законодательства Украины, ТК РФ, ТК Республики Беларусь, ТК Республики Казахстан, ТК ЕС от 2008 г. и Международных конвенций определены недостатки понятия «таможенный режим транзита», предусмотренного ст. 200 Таможенного кодекса Украины, и предложено новое определение таможенного режима «транзит».

Ключевые слова: таможенный режим, таможенная процедура, международный транзит, внутренний транзит, перемещения товаров.

Summary

On the basis of analysis of national legislation of Ukraine, MK of RF, MK of Republic Byelorussia, MK of Republic Kazakhstan, MK of ES from 2008 and International conventions certain lacks of concept «custom mode of trunk-to-trunk», foreseen st., 200 the Custom code of Ukraine, and the new decision of the custom mode is offered «trunk-to-trunk».

Key words: custom mode, custom procedure, international trunk-to-trunk, internal trunk-to-trunk, moving of commodities.

Отримано 31.05.2010

B. V. ТИЛЬЧИК

**В'ячеслав В'ячеславович Тильчик, адв'юнкт
Національного університету державної податкової служби України**

ПОНЯТТЯ І СУТЬ ПОДАТКОВИХ СПОРІВ МІЖ ОРГАНAMI ДЕРЖАВНОЇ ПОДАТКОВОЇ СЛУЖБИ ТА ПЛАТНИКАМИ ПОДАТКІВ

Між платниками податків (фізичними та юридичними особами), що прагнуть отримати максимальний прибуток як результат успішної господарської діяльності, з одного боку, та державою (її компетентними органами) – з іншого – формуються податкові відносини.

На думку Л. К. Воронової, податковим відносинам властиві особливості фінансових правовідносин та, як і всі фінансові, вони існують тільки у формі правовідносин¹. Такі правовідносини характеризуються не

тільки загальними ознаками, що притаманні будь-яким правовідносинам, а й спеціальними: виникають на основі норм податкового права, завжди є владно-майновими, одним із суб'єктів завжди виступає держава в особі уповноважених податкових органів, виникають в процесі фінансової діяльності держави, характеризуються нерівністю положення їх учасників, тобто ґрунтуються на підпорядкуванні однієї сторони іншій².

Слід зазначити, що учасник податкових правовідносин, відповідно до податкового законодавства, діючи в межах свого суб'єктивного права, обирає один з можливих варіантів поведінки, тим самим створює для себе певні соціальні та майнові наслідки³. Податкові надходження, являючись фінансовим інструментом забезпечення публічних інтересів, зважаючи на свою правову природу і зміст, обов'язковість сплати, суттєво обмежують приватні майнові інтереси платників податків⁴.

Такі обмеження, породжують конфлікти між учасниками податкових правовідносин відносин. Ефективне функціонування соціальної, правової, демократичної держави можливе лише за умови врахування та збалансування інтересів всіх учасників зазначених відносин, тобто визначення перспективного набору заходів та шляхів розв'язання спорів у сфері оподаткування.

Зазначені питання здебільшого висвітлені в роботах російських вчених: В. Н. Назарова⁵, А. К. Саркісова⁶, Г. В. Петрової⁷, Д. Є. Фадеєва⁸ та інших. Серед вітчизняних науковців окремі аспекти поняття та змісту податкових конфліктів і спорів розглядали: С. В. Буряк, Л. К. Воронова, М. П. Кучерявенко, О. В. Кузьменко, Ф. О. Ярошенко та інші⁹. Проте, единого підходу до визначення поняття, предмету, змісту та ознак податкових спорів не сформовано.

Слід зазначити, що поняття «податковий спір» не визначено на законодавчому рівні і в теорії адміністративного та податкового права України. Категорія «податковий спір» в останні роки стала предметом комплексного дослідження російських науковців, зокрема, Д. Б. Орехалашвілі, С. В. Овсянікова, Н. В. Ларіної, С. М. Миронової, Г. В. Петрової, А. К. Саркісова, Д. А. Шинкарюка та інших. Разом із тим, у працях зазначених науковців також не вироблено єдиного підходу до тлумачення цього поняття.

Так, Д. Б. Орехалашвілі визначає податковий спір, як передане на розгляд уповноваженому юрисдикційному органу протиріччя між учасниками правовідносин, пов'язаного з нарахуванням та сплатою податків, з приводу взаємних прав та обов'язків, а також умов їх реалізації, що потребує його вирішення на основі правової оцінки умовних прав сторін та перевірки законності дій владно-уповноваженого суб'єкта¹⁰.

С. В. Овсяніков¹¹, Н. В. Ларіна¹² визначають «податковий спір», як юридичний спір, який вирішується компетентним органом державної влади у встановленій законом формі, між державою, з однієї сторони, та іншими учасниками податкових правовідносин – з іншої, зв'язаний з нарахуванням та сплатою податків.

Більш ширше поняття «податкового спору» надає А. А. Тадеєв в його розумінні це – конкретна юридична ситуація, в основі якої лежать протиріччя між платниками податків, з однієї сторони, і органами державної влади – з іншої, що виникають з приводу застосування норм податкового права¹³.

С. М. Миронова зазначає, що податковий спір являє собою податково-правове відношення, яке віддзеркалює протиріччя інтересів держави і платників податків та інших учасників податкових правовідносин з приводу застосування норм податкового права, які вирішуються уповноваженим юрисдикційним органом чи за згодою сторін¹⁴.

Аналіз зазначених термінів дозволяє зробити висновок, що «податковий спір» визначається в широкому і вузькому сенсі. У широкому значенні – науковці ототожнюють (об'єднують) поняття конфлікту у сфері податкових правовідносин і податковий спір. У вузькому – розмежовують вказані категорії і зазначають, що конфлікт у сфері податкових правовідносин є початковою стадією розвитку податкового спору.

Вважаємо, що поняття «податковий конфлікт» та «податковий спір» не є тотожними, оскільки не кожний податковий конфлікт набуває правої процесуальної форми спору.

Науковці класифікують податкові спори за критеріями¹⁵:

1. Залежно від сторони, яка ініціює податковий спір, виділяють:
 - спори, які виникають з ініціативи платників податків, зборів чи обов'язкових платежів;
 - спори, що ініціюються контролюючими органами;
 - спори, ініціатором яких виступають інші суб'єкти податкових правовідносин.
2. Залежно від предмета спору:
 - спори про дотримання компетентними органами державної влади податкового законодавства;
 - спори, що виникають по причині нанесення шкоди незаконними актами податкових органів або незаконними діями (бездіяльністю) їх посадових осіб.
3. Податкові спори також можуть класифікуватись безпосередньо по предмету потреб, які висуваються будь-якою стороною спору:
 - щодо стягнення санкцій з осіб, які порушили податкове законодавство;
 - щодо визнання недійсними ненормативних актів податкових органів;
 - щодо відшкодування збитків, нанесених незаконними діями (бездіяльністю) посадових осіб контролюючих юрисдикційних органів державної влади;
4. За підставами податкового спору:
 - спори, які виникають у зв'язку з незастосуванням норми права, що необхідно застосовувати;
 - спори, які виникають у зв'язку із застосуванням норми, що не може бути заснована;
 - спори, які виникають у зв'язку з неправильним тлумаченням норми права.
5. Щодо обов'язковості досудового регулювання:

а) спори, які підлягають обов'язковому досудовому врегулюванню:

- податкові спори про стягнення податкових санкцій, які ініціює податковий орган;
- податкові спори про визнання недійсним рішення про притягнення платника податків до відповідальності за вчинення податкового правопорушення, який ініціює підконтрольний суб'єкт;

б) спори, які не передбачають обов'язкового розгляду у досудовому порядку.

6. За сферою виникнення податкового спору:

- спори, які виникають під час проведення заходів податкового контролю;
- спори, які виникають за інших обставин.

Перш ніж сформулювати визначення податкового спору, слід виділити та охарактеризувати його обов'язкові ознаки, тобто складові внутрішньої структури цього поняття. До таких обов'язкових ознак (елементів належать): середовище та підстави виникнення, зміст, сторони, предмет та форма.

Головною ознакою податкового спору, як справедливо зазначають російські та українські вчені¹⁶, є те, що він витікає з податкових правовідносин, а саме:

- виникає на основі правовідносин зі встановлення, введення та адміністрування податків і зборів;
- витікає з відносин, які виникають в процесі здійснення податкового контролю, і включає в себе оскарження актів податкових органів дій чи бездіяльності їх посадових осіб;
- витікає з відносин щодо притягнення платника податків до відповідальності за вчинення проступків у сфері адміністрування податків.

Податкові спори в системі податкових правовідносин займають особливе місце, оскільки виникають щодо реалізації належних повноважень юрисдикційних контролюючих органів із застосування громадян до податкових обов'язків внаслідок оспорювання відповідного податкового акта про це або неналежного його виконання. З цього випливає, що обов'язковим суб'єктом спору з податкових правовідносин є контролюючий орган, здебільшого, податкова служба.

За змістом такі спори виникають не внаслідок реалізації майнових прав, що властиво для цивільних справ, а в результаті здійснення виконавчої діяльності контролюючими юрисдикційними органами. Спори, що виникають щодо застосування адміністративних санкцій і притягнення громадян до податкових обов'язків, хоча і пов'язані з майновими наслідками, але виникають у результаті не переходу майнових благ ім, а також нерівноправності сторін у таких правовідносинах, і відрізняються від майнових відносин, урегульованих нормами цивільного, сімейного, трудового права тощо¹⁷.

Тож, не кожен спір, який виникає між податковим органом і платниками податків, є податковим, а тільки той, який дійсно витікає з вищезазначених податкових правовідносин. У всіх інших випадках спори, які виникають між платником податків та контролюючими органами, податковими не вважаються.

Виникають, змінюються, припиняються і реалізуються податкові спори на підставі певного комплексу різних за змістом взаємозалежних юридичних явищ, взаємодія яких припускає розвиток правовідносин. Податкові спори можуть змінюватися під впливом:

- а) нормативних основ, за яких норми права регулюють сферу податкових правовідносин;
- б) правосуб'єктних основ, що характеризують здатність особи до участі у правовідносинах (досягнення віку тощо);
- в) фактичних основ – власне основ виникнення, зміни чи припинення податкових правовідносин, податкових спорів, що базуються на юридичних фактах.

Погоджуючись із І. В. Цветковим, вважаємо доцільним виділити три основні підстави виникнення податкових спорів:

- спори з правових питань, тобто протиріччя, які виникають між платником податків і податковими органами щодо неоднозначного тлумачення і застосування окремих норм матеріального права;
- спори з приводу фактів. Це спори, в яких виникнення протиріч між платником і податковим органом породжується виникненням фактів, які стосуються прямого чи непрямого відношення до оподаткування господарської діяльності такого платника;
- процесуальні спори, в яких платник податків, посилається на допущені податковим органом порушення встановленої процедури податкового контролю чи провадження у справах про порушення податкового законодавства¹⁸.

Суб'єктом податкових спорів може бути будь-яка особа, поведінка якої регулюється нормами податкового права та яка виступає носієм суб'єктивних прав та обов'язків. Учасники податкових правовідносин повинні мати податкову правосуб'єктність, що передбачена нормами права і характеризується можливістю бути учасником правовідносин, пов'язаних зі встановленням, зміною, скасуванням податкових платежів, а також мати суб'єктивні права й обов'язки. Для участі у правовідносинах суб'єкти наділені правозадатністю і діездатністю. Фактично вони являють собою два елементи досить складної юридичної властивості – правосуб'єктності.

Необхідно виділити три групи суб'єктів податкових спорів:

- державу (в особі представницьких органів, що приймають нормативно-правові акти у сфері оподаткування); органи державної податкової служби; платників податків і зборів.

Деякі вчені до суб'єктів податкових відносин, а отже і учасників податкових спорів, включають також і кредитно-фінансові установи, через які здійснюються платежі з перерахування податків до бюджетів відповідних рівнів.

Держава, як носій суверенітету і учасник податкових правовідносин, має важливі особливості і посідає у правовідносинах особливі місце. Державний суверенітет полягає, зокрема, у тому, що держава встановлює податки, наділяє місцеві органи правом їх встановлювати. У зв'язку з цією діяльністю держава є безпосереднім учасником податкових правовідносин. Стягнення податків, як і іхнє встановлення, доцільно розглядати як верховенство держави щодо влади, що виникає у процесі життєдіяльності суспільства.

Діяльність держави як власника податкових надходжень опосередковується правовідносинами, які можна класифікувати за різними підставами (за видами податків і зборів; за видами платників тощо) і в яких беруть участь різні органи, суб'екти, уповноважені державою здійснювати певні дії.

Предметом податкового спору є суб'ективні публічні права і обов'язки учасників податкових правовідносин. Суттєвою особливістю предмета податкового спору є те, що він одночасно може включати в себе і суб'ективні публічні права (обов'язки) і законність ненормативних податкових актів.

Таким чином, податковий спір – це форма вирішення конфліктів (протиріччя інтересів) у сфері податкових правовідносин, яка носить публічний характер, виникає між державою і платниками податків чи іншими учасниками податкових правовідносин з приводу застосування норм податкового права, вирішуються уповноваженим юрисдикційним органом у процесуальному порядку.

Слід зазначити, що вказана категорія потребує подальшої системної наукової розробки та нормативного закріплення. Проблеми забезпечення та визначення перспективних і ефективних шляхів вирішення податкових спорів будуть розглянуті в наступних публікаціях.

¹ Воронова Л. К. Фінансове право України: [підруч.] / Л. К. Воронова. – К.: Прецедент; Моя книга, 2006. – С. 217.

² Податкове право: Навч.посіб. / Г. В. Бех, О. О. Дмитрик, Д. А. Кобильнік та ін.; За ред. проф. М. П. Кучерявенка. – К.: Юрінком Інтер, 2003. – С. 13-14.

³ Якушев А. О. Субъективные право и интересы в налоговом праве / А. О. Якушев // Финансовое право. – 2006. – № 9. – С. 29.

⁴ Соловьев В. А. Вопросы баланса публичного и частного интересов в налоговом праве / В. А. Соловьев // Журнал российского права. – 2002. – № 4. – С. 30.

⁵ Назаров В. Н. К вопросу о дефиниции и классификации споров, возникающих в связи с взиманием налогов и сборов / В. Н. Назаров // Финансовое право. – 2007. – № 10. – С. 26-28.

⁶ Саркисов А. К. Юридическая конфликтология в сфере налоговых отношений: особенности становления / А. К. Саркисов // Финансовое право. – 2005. – № 10. – С. 8-13.

⁷ Петрова Г. В. Налоговые отношения: теория и практика правового регулирования: Дисс. ... д-ра юрид. наук: 12.00.14 / Петрова Галина Владиславовна – Москва., 2003. – 460 с.

⁸ Фадеев Д. Е. Налоговые споры: от правосудия к фискальным интересам, или чем завершится очередной этап судебно-административной реформы / Д. Е Фадеев. // Финансовое право. – 2005. – № 7. – С. 17-19.

⁹ Податкові спори: виникнення, природа, засоби врегулювання: навч.пос. / [С. В. Буряк, П. В. Мельник, В. В. Тильчик та ін.]; за заг. Ред. С. В. Буряка. – К.: Юрінком Інтер, 2009. – 800 с.

¹⁰ Орахелашвили Д. Б. Понятие налоговых споров и отдельные направления их разрешения в Российской Федерации : диссертация ... кандидата юридических наук: 12.00.14 / Орахелашвили Дмитрий Багратович. – Москва, 2004. – 185 с.

¹¹ Овсянников А. А. Совершенствование отдельных элементов налоговой системы России как фактор экономического развития хозяйствующих субъектов: Дисс. ... канд. юрид. наук: 12.00.14 / Овсянников Альберт Анатольевич. – Москва., 2004. – 189 с.

¹² Ларина Л. Б. Налогообложение социально ориентированных организаций: Дисс. ... канд. эконом. наук : 08.00.10 / Ларина Лидия Борисовна. – Москва, 2007. – 188 с.

¹³ Парыгина И. А., Тадеев А. А. Налоговое право России в схемах и таблицах с комментариями: учебное пособие.– М.: Изд-во «Эксмо», 2005. – С. 204.

¹⁴ Миронова С. М. Механизм разрешения налоговых споров в Российской Федерации: Финансово-правовой аспект : автореф. дисс. на получение научной степени кандидата юридических наук: спец. 12.00.14 «Административное право, финансово-правовое право, информационное право» / С. М. Миронова. – Саратов, 2006. – 29 с.

¹⁵ Назаров В. Н. К вопросу о дефиниции и классификации споров, возникающих в связи с взиманием налогов и сборов / В. Н. Назаров // Финансовое право . – 2007. – № 10. – С. 26-28.; Шинкарюк Д. А. О понятии налогового спора Вестник Омского университета. Серия: Право. 2007. – Т. 11. – № 2. – С. 42-46.

¹⁶ Цветков И. В. Налогоплательщик в судебном процессе: практическое пособие по судебной защите, – 2-е издание переработанное и дополненное / Цветков И. В. – М.: Волтерс Клювер, 2004. – С. 2-3.; Податкові спори: виникнення, природа, засоби врегулювання: навч.пос. / [С. В. Буряк, П. В. Мельник, В. В. Тильчик та ін.]; за заг. Ред. С. В. Буряка. – К. : Юрінком Інтер, 2009. – С. 251.

¹⁷ Податкові спори: виникнення, природа, засоби врегулювання: навч.пос. / [С. В. Буряк, П. В. Мельник, В. В. Тильчик та ін.]; за заг. Ред. С. В. Буряка. – К. : Юрінком Інтер, 2009. – С. 251.

¹⁸ Цветков И. В. Налогоплательщик в судебном процессе: практическое пособие по судебной защите. – 2-е издание переработанное и дополненное / Цветков И. В. – М.: Волтерс Клювер, 2004. – С. 2-3.

Резюме

У статті розглядаються ознаки, зміст податкових спорів, що виникають між платниками податків та податковими органами. Проводиться аналіз дефініцій податкового спору, запропонованих російськими та українськими науковцями. Визна-

Проблеми державного управління та адміністративне право

часться поняття та суть податкових спорів і перспективи розвитку зазначененої правової категорії в теоретичному та прикладному ракурсі.

Ключові слова: податковий спір, форма вирішення податкових спорів, предмет і строки розв'язання, податкові органи.

Резюме

В статье рассматриваются признаки, содержание налоговых споров, которые возникают между налогоплательщиками и налоговыми органами. Проводится анализ дефиниций налогового спора, предложенных русскими и украинскими учеными. Определяется понятие, суть налоговых споров, перспективы развития отмеченной правовой категории в теоретическом и прикладном ракурсе.

Ключевые слова: налоговый спор, форма разрешения налоговых споров, предмет и сроки разрешения, налоговые органы.

Summary

Signs, maintenance of tax disputes which arise up between taxpayers and tax organs, are examined in the article. The analysis of definiciy of tax dispute, offered the Russian and Ukrainian research workers is conducted. A concept and essence of tax disputes and prospect of development of the noted legal category is determined in the theoretical and applied foreshortening.

Key words: tax dispute, the form of settlement of tax disputes, subject and time permits, the tax authorities.

Отримано 15.06.2010

P. В. ЯКУБОВСЬКИЙ

**Роман Володимирович Якубовський, аспірант
Інституту держави і права ім. В. М. Корецького
НАН України**

КРЕДИТУВАННЯ ОСВІТИ: ПРАВОВІ ЗАСАДИ ТА ПРОБЛЕМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ

З моменту здобуття незалежності України фінансово-правові відносини в країні суттєво змінилися. Освіта, яка була виключно державною та безкоштовною за радянської доби, переходить на новий рівень розвитку в ринкових умовах. З'являються нові джерела її фінансового забезпечення, зокрема таке популярне в багатьох країнах світу, яке носить назву кредитування.

Правові аспекти кредитування на здобуття освіти, у тому числі державного досліджували К. Г. Грищенко, С. О. Ніщимна, питання фінансово-правового регулювання банківського кредитування – Г. Ю. Шемшученко, засади механізмів кредитування освітніх послуг – В. М. Андрієнко, Т. В. Белопольська, Г. В. Пащенко. Однак сучасний фінансово-правовий механізм кредитування освіти не в повній мірі надає можливість забезпечити доступність освіти, насамперед соціально незабезпеченим громадянам.

Стаття спрямована на проведення аналізу правових основ кредитування на здобуття освіти, виявлення проблем та формулювання пропозицій вдосконалення вітчизняного законодавства.

Кредитування – це надання кредиту, а, в свою чергу, кредит як економічна категорія являє собою форму руху позичкового капіталу, тобто коштів, які віддані у позичку за певний відсоток за умови зворотності та задоволення потреби позичальника¹.

Порядок обслуговування державного бюджету за видатками та операціями з надання та повернення кредитів, наданих за рахунок коштів державного бюджету, затверджений наказом Державного казначейства України від 25 травня 2004 р. № 89² визначає кредитування як операції, пов'язані з наданням коштів з державного бюджету на умовах повернення, платності та строковості, у результаті яких з'являються зобов'язання позичальника перед бюджетом (надання кредитів, бюджетних позичок та фінансової допомоги на поворотній основі), та операції, пов'язані з поверненням цих коштів до бюджету.

Кредитні відносини мають у своїй основі цивільно-правову природу. Заслуговує на увагу позиція Г. Ю. Шемшученка, який досліджуючи банківське кредитування зазначає, що з огляду на грошову природу, кредитні правовідносини є складовою фінансових правовідносин у широкому розумінні, тому їх регулювання має фінансово-правовий характер³.

Кредити на освітні цілі можуть надаватися з бюджету та за рахунок банківського кредиту.

На сьогодні тільки Державний бюджет може бути основним джерелом кредитування вищої освіти молоді⁴. Зауважимо, що окрім державного бюджету кошти на надання кредитів можуть передбачатися в місцевих бюджетах. Вважаємо, що надання коштів з відповідних бюджетів у кредит на освіту, на відміну від банківського кредитування, має більші переваги, так як держава встановлює гарантії по пільговому відшкодуванню такого кредиту та відсотків за ним.

Поряд з державним пільговим кредитуванням в Україні повинно функціонувати банківське кредитування освіти комерційними банками. Однак на практиці кредити для здобуття освіти видаються банками переважно у рамках стандартних споживчих кредитів.